

КОЛЕКЦИЯ ОТ ЦИФРОВИ ОБЕКТИ ЗА БАЛКАНСКАТА ВОЙНА (1912 –1913)

**Владимир Балчев¹, Георги Врагов², Росица Овчарова²,
Милена Станева²**

¹Регионална дирекция „Архиви“ Пловдив

²Институт по математика и информатика при БАН
baltchevvlad@abv.bg, {vragov, roxyo, mstaneva}@math.bas.bg

Резюме: Статията описва началната фаза на проект, обединяващ Пловдивски културни институции, за създаване на цифрова библиотека от обекти от техните богати фондове. Направен е обзор на актуалното състояние, обръща се внимание на проблема с уеднаквяване на стандартите, използвани от отделните институции в процеса на дигитализация и подготвяне на метаданни за цифровото съдържание. Споделя се решението на екипа за създаване на цифрова колекция от обекти, свързани с участието на Пловдивския регион в Балканската война (1912-1913).

Ключови думи: цифровизирани обекти, цифрови колекции, културни институции, стандарти за метаданни.

I. Въведение

Възможностите на технологиите предпоставят развитие на инициативи за обединяване на усилия и дейности за окрупняване и стандартизиране на ресурси на национален, регионален и тематичен принцип. В редица случаи те са подкрепяни от изследователски и други проекти. Усилията на много културни и образователни институции на настоящия етап са насочени към постигане на конкретни резултати.

В град Пловдив се създават условия за сформирание на екипи от специалисти от изследователи, преподаватели, студенти и ученици за осъществяване на проекти на местни културни институции за подготовка и публикуване на цифровизирани обекти, обединени по определени тематики, с достъп чрез съответен портал.

След провеждане на някои образователни и организационни дейности към настоящия момент се забелязват първи стъпки за обединяване на усилията на Пловдивските регионални културни институции в тази насока. През м.април 2012 г. се проведе работна среща, на която се очертаха перспективите за съвместна работа по цифровизация на колекции и обекти, свързани с богатото културно-историческо наследство на Пловдив и региона.

Народна библиотека „Иван Вазов“, Регионален исторически музей, Регионален археологически музей, Държавна галерия – Пловдив, Държавен архив – Пловдив подготвиха материали за постигнати резултати и направиха съответни изводи за досегашното състояние на процеса на дигитализация и съхранение на цифрови културно-исторически обекти. Оцениха съответната си готовност – капацитет и ресурси за приложение на тези технологии.

II. Актуално състояние

Степента на готовност за използване на цифрови технологии в изброените институции е била цел и на други изследвания, правени през последните години [1]. Картината на регионално ниво в настоящия момент е твърде разнообразна – няма уеднаквени стандарти, функционират различни информационни системи, ползват се различни формати на цифровите обекти.

Инициативите на Европейската цифрова библиотека допринесоха за изясняването на редица въпроси и стимулираха изследванията на специалистите. Както е известно за описание на културно-исторически обекти Euroreana използва добре дефинирани стандарти и правила за описание и извличане на метаданни. Стремещът за покриването на тези изисквания е добро решение при подготовка и публикуване на цифрово съдържание за различни по тип и описания обекти от колекции на библиотеки, музеи, галерии, архиви.

Екипът от специалисти от Пловдивски културни институции възприе известната практика при реализация на подобни проекти[2][3] - обединяване на ресурси на няколко доставчика на съдържание, разполагането му в съответно хранилище и на следващ етап предоставяне на агрегираното цифрово съдържание на Euroreana.

Някои данни за процеса на цифровизация:

1. В Народната библиотека „Иван Вазов“[4] има създадена организационна структура и системен подход при създаване на електронни каталози за библиографски описания и независимо, че се използват различни приложения, се поддържа стандарта ISO-2709, съвместим с формата MARC 21.

Извършен е сериозен обем работа за дигитализиране на обекти от фондовете на библиотеката - ръкописи, старопечатни книги, архиви, периодика от времето на българското Възраждане, Източно-румелийския период и първата половина на XX век. Участието в различни национални и международни проекти допринесе за резултати, които са достъпни вече и за обикновения читател.

2. Процесите на дигитализация и описания на културно-исторически обекти в Пловдивските музеи са на различен стадий от своето развитие.

- Регионален исторически музей[6] – значителна част от информацията за експонатите на музея (около 20 000) е архивирана в база данни и електронни каталози със съдействието на Японската доброволна организация JICA. Подготвен е електронен тематичен каталог от реликви за Съединението на България. Процесът на дигитализация се извършва системно и професионално.
- Етнографският музей в гр. Пловдив поддържа два вида документи в електронен формат: паспорти на обектите в Word-формат и инвентарни книги в Excel-формат, от които автоматизирано или ръчно биха могли да се извлекат стойности за установените стандарти метаданни[8] .
- Регионалният археологически музей използва следните автоматизирани системи:
 - електронен каталог "Книги" - CDS/ISIS: изграден е на модулен принцип; изходите са във формат ISO-2709, съвместим с формата MARC 21;
 - автоматизирана система "Архиви" за въвеждане и работа с научния архив на музея - изходите също са съвместими с MARC 21 и други международно утвърдени формати за библиотечни данни;
 - автоматизирана система за управление на информационните дейности в музея;
 - електронни паспорти на 15 000 експонати - текстово описание и снимков материал, съхранявани в Excel формат.

3. В Пловдивския държавен архив[7] се съхраняват изключително ценни архивни колекции, част от които са цифровизирани – над 8000 единици, описани със съответните метаданни. Като местна структура на Държавна агенция "Архиви" сътрудниците работят по националните задачи на етапна дигитализация на различни фондове.

4. Пловдивските галерии поради обективни причини, свързани със Закона за авторските и сродните им права, изпитваха известни проблеми в процеса на дигитализация на своите колекции.

Градската художествена галерия от няколко години работи по пълната обработка и цифровизация на своя фонд, който съдържа едни от най-значимите творби на българското изобразително и иконописно изкуство. Като първа стъпка по дигитализация на фондовете през 2004 г. в галерията започна локален проект за обслужване фондовете на галерията с поддържането на база данни – включваща снимка на творбата в jpg формат, данни за автора, използвана техника, размер, бележки по реставрацията, и друга информация, според стандартите на воденето на голям и малък паспорт на всяко произведение. В настоящия момент информацията има налични около 1800

дигитални обекта от фонд „Живопис“. Извършена е дигитализация и на част от фондовете „Графика“ и „Иконна сбирка“, а фондове „Скулптура“ и „Мексиканска графика“ се намират в процес на подготовка на паспортите.

Възможностите за електронен достъп до фондовете на галерията, осигуряващ различни нива на информация (посетители, специалисти) все още не са реализирани.

5. С доказан интерес за участието в проекти, които доставят аудио-визуално съдържание, са преподавателите и студентите от факултета „Изобразителни изкуства“ на Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство.

На проведените семинари и работни срещи се направиха редица изводи за състоянието на дигитализация в отделните институции, като основният е, че този процес вече е започнал, но се развива автономно, което определено ще постави трудности в етапа на интегриране и поддържане на национални и Европейски цифрови библиотеки, като Europeana.

Направи се важна стъпка – решение за работа по съвместен проект, като е определена първата задача за осъществяването му - ръководителите и експертите да съгласуват своята методика и резултати с наложените стандарти в областта на цифровизацията на културно-исторически обекти.

Решение на работната група от експерти на Народна библиотека „Иван Вазов“, Регионален исторически музей, Регионален археологически музей, Държавна галерия – Пловдив, Държавен архив – Пловдив:

„Поставихме си задача съвместен експертен екип от сътрудници на нашите институции да подготви проект за прилагане на методологии и практики, съобразени с изискванията на EUROPEANA с цел представяне на част от богатите и ценни фондове в тази Европейска цифрова библиотека.

Този проект ще отчете автономността и уникалността на всеки културен институт, като му осигурява всички възможности при създаване, съхраняване и ползване на цифровия обект и необходимите функционалности за подпомагане на изследователската дейност на специалистите. Необходимо е да се осигурят и традиционните в Интернет услуги за съвременния интелигентен посетител.

Реализирането на тази идея е важна стъпка за представяне и популяризиране на богатото културно-историческо наследство на гр. Пловдив и региона в Европейското цифрово пространство.”

III. Проект „Цифровизиране на колекции от обекти за участието на Пловдив и региона в Балканската война (1912-1913)“

Осъществяването на този проект има смисъл не само заради посрещането на вековния юбилей от събитието. Той е свързан с важния въпрос за представянето на нашата военна история с модерни технологични средства. Публикуването на информация за българските войни за национално обединение трябва да бъде поднесено професионално и по-интересен начин за съвременния потребител и създател на информация.

Част от решението на този важен не само за историците въпрос се намира и чрез изпълнението на конкретния проект. Сериозна работа за подбиране и подготовка за публикуване на материали, свързани с Балканската война, са извършени в три от споменатите институции – Народната библиотека „Иван Вазов“ [5], Регионалният исторически музей и Регионалната дирекция „Архиви“. Готовност да представят цифровизирани обекти на художествени платна, свързани с темата, на известни български майстори, е изразена от Градската художествена галерия.

Цифровата колекция на НБ „Иван Вазов“ включва материали, посветени на войната от периодични национални и регионални издания, пощенски картички и фотографии.

Стотици фотоси, подготвени за поместване в цифрова колекция и съответни описани метаданни за тях, са притежание на фонда на Регионалният архив. Направено е сравнение между необходимите за поддържане на цифрова библиотека метаданни, изисквани от Dublin Core Metadata Element Set (DCMES) и наличните описания на цифровизирани обекти – предимно фотоси и пощенски картички.

Резултатите показват, че над половината от разгледаните обекти притежават съответните метаданни - dc.title, dc.contributor.author, dc.date.issued, dc.date.available, dc.identifier.uri, dc.description, dc.publisher, dc.type, dc.language, а така също – размери (за пощенска картичка и други снимки), цифров формат на файла.

Много ценни обекти за колекцията предоставя Регионалният Исторически музей. Събрани са и метаданни с по-детайлно съдържание за тях. Извършено е запознаване само с една от музейните експозиции „Девети пехотен Пловдивски полк във войните за национално обединение“, създаден в края на 1885 г., след Съединението на Княжество България и Източна Румелия. Тази експозиция показва подготовката и участието на полка във войните за национално обединение. Музеят разполага с качествен снимков материал за офицерите, войниците, техните занятия и живот в казармите на полка. Показани са фотографии от фронтовия живот, свързани с места на славни победи – освобождението на Родопите и Беломорието и офицерите на полка при Шаркьой на Мраморно море по време на Балканската война и пр.

Несъмнено сериозен принос към проекта ще бъде представянето на колекцията оръжие, с което е въоръжен полка, както и военните трофеи – пленено турско знаме от Родопския отряд през 1912 г., пушки, пистолети и униформи. Достатъчно информация има и за богатата колекция от ордени и медали на героите от войните, картините на военния художник Христо Станчев, инструментариума на военния лекар д-р Михаил Кръстев и пр.

Добра идея на уредниците на музея е да се потърси интересно представяне на команден пункт на полка с показване на оригинали - офицерското походно легло, полковата пишеща машина и телефон. Задължително условие за представянето на такава колекция от значими и изключително емоционални за българина събития е професионалният дизайн на портала, осъществяващ достъпа до цифровизираните ресурси.

Заклучение

Представеният проект е в началото си. Смисълът да се публикува тази идея и първите стъпки по реализацията ѝ според авторите е, че подобни инициативи трябва да се разглеждат на професионални форуми от специалисти и потребители на информация за обсъждане на подходите и избиране на добрите технологии и решения.

Литература

1. Сомова Ел., Г. Врагов, Г. Тотков. Към регионален агрегатор на цифровизирани културно-исторически обекти, Сборник с доклади на конф. "Образованието в информационното общество", Пловдив, май 2010.
2. Pavlov R., D. Paneva-Marinova, G. Simeonov. Survey of Existing Services in the Mathematical Digital Libraries and Repositories in the EuDML Project, DiPP2011 Conference: V. Tynovo, September 11-14, 2011.
3. Pavlov R., D. Paneva-Marinova. Digital Libraries and Portals Saving National Cultural Heritage (IMI-BAS Experience), DiPP2011 Conference: V. Tynovo, September 11-14, 2011.
4. Д. Минев. Инициатива за създаване на Регионален културен цифров портал, Конференция „Европейска и българските институции“, Пловдив, 3-4.04.2012.
5. Петко Георгиев. Балканската война 1912 г. – представена чрез дигитална фотографска сбирка на НБ „Иван Вазов“. Конференция „Европейска и българските институции“, Пловдив, 3-4.04.2012.
6. Шивачев Ст., М. Карадечева, Опитът на Регионалния исторически музей в дигитализация на фондовете, Конференция „Европейска и българските институции“, Пловдив, 3-4.04.2012.
7. Вл. Балчев. Дигитализацията в Държавен архив – Пловдив. Постижения и проблеми, Конференция „Европейска и българските институции“, Пловдив, 3-4.04.2012.
8. Hadjikolev E., G. Totkov, G. Vragov. Digital Technology for Presenting Museum Collections, Scientific Works of the Union of Scientists in Bulgaria - Plovdiv, Series B, 2011.

COLLECTION OF DIGITAL OBJECTS OF THE BALKAN WAR (1912 -1913)

Vladimir Balchev, Georgi Vragov, Rosica Ovcharova, Milena Staneva

Abstract: *The paper presents the efforts to create a team of experts in digital representation of cultural heritage of Plovdiv. The first thematic area is the presentation of the Balkan War (1912-1913). The collection will include digitized periodicals, postcards, photographs, museum objects, paintings by Bulgarian artists. Here also are discussed problems related to digitization, creation, storage and visualisation of digital objects from the funds of these cultural institutions. The content of this library is expected to be completed with other collections from the region of Plovdiv. The idea is the next stage, this project to integrate with the European digital library.*